

Čeká nás nová (reaganovská) revoluce?

Ladislav J. Besenczi se zamýšlí nad příčinami i důsledky prohry amerických republikánů

Bushovo druhé volební období samozřejmě oznámením o vítězství Baracka Husseina Obamy neskončilo – v souladu s 20. ústavním dodatkem z roku 1933 mu Bush předá úřad až s úderem poledne 20. ledna příštího roku. Na úplně závěrečné hodnocení osmileté vlády 43. amerického prezidenta je tedy ještě brzy.

Ale asi o žádné hlavě Spojených států nenapsali renomovaní američtí autoři ještě za jejího působení v Bílém domě tolik zatracujících knih jako právě o Bushovi juniorovi. Jen od loňského června do letošního května se objevilo nejméně pět takových, které se zároveň umístily na předních místech nejprestižnějšího žebříčku knižních bestsellerů, zveřejňovaného v *New York Times* každý pátek již od dubna 1942.

Přibližme si tři z nich několika citacemi a dvě aspoň zmínkou.

Tragický odkaz

Když loni v červnu vyšla Glennu Greenwaldovi (*1967) kniha *A Tragic Legacy*, komentátor Alan Colmes řekl: „Je to nejlepší kniha o nejhorším prezidentovi. Greenwald je pro současnou vládu tím, čím je ona pro naši vlast – pohromou. Je to víc než jen kniha: je to vlastenecký čin.“

Za hlavní Bushovy „domácí“ hříchy Greenwald považuje: ohromný růst výdajů, skok od multimiliardového přebytku státního rozpočtu k ještě většímu schodku, rozmnožení byrokratických pašalíků, bezprecedentní rozmach moci federální vlády, její vměšování se do kompetence států a pohrdání právním řádem.

Hotovou katastrofou je však podle Glenna Greenwalda Bushova zahraniční politika po 11. září 2001, kdy mu neokonzervativci naočkovali manichejské vidění světa: „Existuje jen dobro a zlo, a my bojujeme na straně dobra; ve válce s Irákem dnes, s Íránem zítra...“ Greenwald nadto neokony podezírá, že manichejské chápání morálky je pro ně jen nástrojem k ohlupování lidí – svévolná rozhodnutí zabalí do zjednodušujících moralistických pojmů, aby mohli veřejnost patřičně zmanipulovat. A je prý zbytečné zkoumat, zda Bush přistoupil na tento neokonský trik s cynickým oháněním se manichejskými poučkami proto, aby přesvědčil Američany, že musejí podporovat vojenskou agresi, nebo zda si tuto techniku neokonové osvojili proto, aby napřed přesvědčili Bushe samotného o moudrosti a mravnosti takové politiky...

Greenwald je liberál, stoupenec Demokratické strany. Je proto milým překvapením, že současný marasmus nevyužil k paušální diskreditaci Republikánské strany či konzervatismu vůbec a pranýřuje jen neokonzervatismus. Tvrdí o něm mimo jiné, že je to hnutí, jež si sice říká „konzervativní“, ale ve skutečnosti – jak si mnozí tradicionalisté už léta stěžují – všechny politické zásady konzervatismu pošlapává. A v čem podle Greenwalda spočívá tragika Bushova odkazu, předznamenána názvem knihy?

„Posláním post-bushovské éry bude restaurace

mravních zásad, rehabilitace našeho národního charakteru. Aby se americká mravnost a věrohodnost zase staly něčím víc než jen vyprázdňeným sloganem v prezidentských manichejských projevech burcujících do války. A to je onen tragický odkaz, který Americe po sobě zanechává G. W. Bush.“

Den zúčtování

Patrick Buchanan (*1938), už po léta nejhlásitější americký paleokonzervativce, v knize *Day of Reckoning* (rozsáhlé výňatky z Buchananova autoreferátu k této knize přinesla již NM 41 v článku *Státní náboženství*) z konce loňského roku napadá prezidenta a neokonzervatismus také nevybíravě, zejména v kapitole *Evangelium podle G. W. Bushe*, ale na poněkud jiném základě než Greenwald. Buchanan začíná obecnou úvahou, v níž především odhaluje, jak se z demokracie udělalo „zlaté tele“, objekt nábožného uctívání, jinak řečeno: „demokratismus“ jako ideologie se vším všudy. A pro ideologie nemá Buchanan, po vzoru Russela Kirka, přivěťová slova:

„Nejen jakobinismus, marxismus a nacismus, nýbrž i anarchismus, socialismus a neokonzervatismus mají pozitivní výsledek testu na ideologii. Všechny totiž údajně objasnily, kam se svět ubírá nebo by ubírat měl, a opírají se o fantazie lidí, jimiž neotřeše ani důkaz opaku. A Bushova konverze (po traumatu z 11. září) k ideologii neokonzervativců, kteří dali své slovo, že obrátí celý svět na víru v demokracii silou amerických idejí a zbraní, zničila jeho prezidentství.“

Místy se ale Buchananův pohled na Bushe s pohledem Greenwaldovým nápadně shoduje: „Po 11. září se s ním udála dramatická změna. Jako by zažil zjevení. Začal mluvit jiným tónem a jiným způsobem. Popsal naše nepřátele ne jako fanatiky, kteří stejně jako jiní revolucionáři sahají k teroru, aby prosadili svou věc, ale prohlásil je za satanáše a ztělesněné zlo.“ Buchanan pak cituje postřeh historika Andrewa Bacevice: „Prezident Bush od samého počátku pohlížel na válku s Irákem jako na křížovou výpravu a na sebe sama jako na jakéhosi vykonavatele boží vůle.“ A k tomu Buchanan znepokojeně dodává:

„Takové dělení světa na dobro a zlo, na anděly světla a anděly temnot zápasící o budoucnost lidstva, z nichž jedni musejí zvítězit a druhí být zhubeni, to přece byla podstata manichejského kacírství ve třetím století... Je třeba říci jasně: To je manicheismus; to je mesianismus; to je utopismus. Investováním krve našich synů a statků našeho národa do honby za tímto zjevením naše republika vykrvácí, zbankrotuje a zničí se v kručících bez konce a v nikdy nekončících válkách. Pokud tuto ideologii neodstavíme od moci, dovede republiku k záhubě. Žádný národ, jakkoli velký, mocný či bohatý, nemůže vydržet zápas tak apokalyptický a globální.“

„Hotovou katastrofou je však podle Greenwalda Bushova zahraniční politika po 11. září 2001, kdy mu neokonzervativci naočkovali manichejské vidění světa.“

Tragédie o Bushovi

Neoliberální publicista Jacob Weisberg (*1964) byl donedávna proslulý hlavně díky sérii knížek o tzv. „bushismech“. Byly to ale vlastně jen posbírané Bushovy malapropismy a podobné důkazy o jeho chabém vzdělání i rétorice (www.slate.com/id/76886). Když se však letos v lednu objevila Weisbergova kniha *The Bush Tragedy*, napsal novinář Malcolm Gladwell, že je to „politické drama, rodinná historie a psychologická sonda v oslnivé kombinaci... pokud hodláte přečíst jen jedinou knihu o Bushovi a jeho prezidentství, tak by to měla být právě tahle.“

Podle některých recenzentů Weisberg především „našel černou skříňku z Bushova pádu“ a „prolomil Bushův kód“. Bush pro Weisberga není autentickou osobností – celý život se jen snaží v sobě potlačit vazbu na mnohem úspěšnějšího a především osobnostně integrovaného otce a kvůli tomu má sklón obklopovat se náhradní „rodinou“, která má vytěsnit rodinu vlastní:

„Obsazuje lidi do rolí svých příbuzných. Proto je Karl Rove nejlivnější politickým poradcem v našich dějinách; proto je Dick Cheney nejmocnějším viceprezidentem a Condoleeza Riceová je Bushovi osobně blíží než kterýkoli jiný poradce pro otázky národní bezpečnosti nebo ministr zahraničí za dřívějších prezidentů. Oni nejsou pouhými Bushovými spolupracovníky: je to idealizovaná alternativní rodina, kterou si kolem sebe vybuodoval... Bush tak vězí ve dvou rodinných sítích – v jedné od narození a druhou si utkal sám... A každý z jeho politicky významných vztahů posloužil k tomu, aby Bushe svedl na scesti, nebo, chcete-li, sehrál svou úlohu na cestě, na kterou Bush svedl naši zemi.“

Weisberg nahlíží na Bushův příběh jako na shakespearovskou tragédii, protože jeho neschopnost dospěle zacházet s city vůči rodičům má hrůzné důsledky nejen pro něj, ale i pro Ameriku a celý svět:

„Zjednodušeně řečeno, *Tragédie o Bushovi* pojednává o tom, jak synův nezvládnutý vztah k otci skončil ovládnutím nás všech. Bushův příběh je také příběhem o Ikarovi – někdo, kdo nepochopil své limity a své motivy, se zřítíl na zem. Být prezidentem, to bylo nad Bushovy schopnosti – v míře, kterou si nikdy nepřipustil... Když skončil s pitím a našel Boha a ujal se moci, stal se z něho – podobně jako z krále Jindřicha V. – nadutý panák: úzkoprsý, přehnaně sebevědomý a fascinovaný vlastní mocí a ctostí. Podobně jako on, i Bush dovolil, aby jej vedl hněv...“

Jeden základní rozměr příslušný každé tragické postavě však Weisberg u Bushe postrádá, a to schopnost introspekce. Bush prý ani v soukromí nepřipouští otázku selhání. Aby vypadal sebejistě, musí se sebejistě cítit. Sám svůj optimismus popisuje jako jistý druh autohypnózy. Tuto techniku politici používají (bohužel nejen v Americe), když chtějí sebe sama přesvědčit o tom, v co věřit potřebují:

„Jenže když začne být projekce sebedůvěry zcela odtržená od reality, změní se v něco docela jiného – v umíněný sebeklam... Už před jeho odchodem z úřadu můžeme konstatovat, že Bush sehrál své rodinné drama způsobem, který má devastující účinky na jeho rodinu, na jeho zemi, i na celý svět... Jeho pokrivený charakter se tak stal jeho osudem,“ soudí Weisberg.

Žalobce, zrádce et alii

Razantním „antibushovským“ počinem je také kniha *The Prosecution of George W. Bush for Murder* z letošního května. Název není metafora, Vincent Bugliosi (*1934) je nejen věhlasný spisovatel, ale i neméně věhlasný státní žalobce. Jeho největším „úlovkem“ byl známý zločinec Charles Manson. Zatím největším... Bugliosi vychází z toho, že v Iráku byly zavražděny již zhruba čtyři tisíce amerických občanů, iráčtí rebelové jsou ale jen živým nástrojem v Bushových rukou. Vrahem je tedy podle trestního práva Bush. Odvážná juristická konstrukce, Bugliosi však v knize tvrdí, že se žalobou uspěje.

Nejvíce ale Bílý dům roztrpčila zpráva o vydání knihy *What Happened* od Scotta McClellana (*1968), jenž pro Bushe pracoval v letech 1999 až 2006, naposledy jako tiskový mluvčí, a byl tak den po dni skoro u všeho. I v dobách, kdy se zrovna marně hledaly zbraně hromadného ničení po celém Iráku... McClellan – jak sám říká – z Bushových služeb odešel proto, že se už dál nechtěl podílet na systematickém balamucení veřejnosti. Ústřední postavou memoárů sice není Bush, nýbrž autor sám, ale i tak se o Bushovi a jeho okolí čtenář dozví víc než dost...

A to prý na „pamětech“ už začal pracovat i Donald Rumsfeld, zhrzený exministr obrany. Ostatně, bůhví jaké veselé historky z vládnutí si časem vybaví třeba i Condoleeza Riceová, dnes Bushova „poslední z věrných“. A co když se po letošní volební porážce pro jistotu rozepíše lehkým perem i faktičtí strůjci a koryfeje neokonzervativní politiky? Eliot Abrams, Kenneth Adelman, Eliot Cohen, Douglas Feith, Aaron Friedberg, Robert Kagan, Charles Krauthammer, Bill Kristoll, Michael Ledeen, Joshua Muravchik, Martin Peretz, Richard Perle, Norman Podhoretz, Michael Rubin, Randy Scheunemann, Leon Wieseltier, Paul Wolfowitz... Právě tihle (a samozřejmě řada dalších) Bushe tak dlouho naváděli k válce proti Iráku, až do ní národ podvodnický zavedl; a teď se navzdory tomu snaží od něho distancovat.

Mohlo být i hůř...

Bushova popularita klesla před volbami tak hluboko, že prý i delegátům republikánského sjezdu v St. Paul se ulevilo, když odřekl účast díky huriánu Gustav. John McCain po přijetí nominace dokonce – vůči Bushovi navýsost neurvale – prohlásil, že s ním přijde do Washingtonu zásadní změna. Čínané by se ušklíbli: „Zbičoval mrtvého koně,“ ale rozjásaní nekonově pokrytecky zatleskali – pokrokový účel zase posvětil prostředky.

Změna? Snad, ale jak a v čem... McCain se totiž proslavil (www.youtube.com/watch?v=o-zoPgv_nYg) i starokomicky šviháckým pobukováním „Bomb-bomb-bomb, bomb-bomb Iran,“ což napovídalo, že Češi a Češky někdy po velikonocích vyráží zbůhdarma válčit tak jako tak. A tuzemský vzkaz (www.newstin.cz/tag/cz/75732854), že možná právě pro takový případ máme svým synům (na dcerách nesejde?) včas zpřerážet ruce, zněl přinejlepším prázdně a falešně. Takové – na Valašsku se myslím říká „podělané“ – řešení musí přece i ten sebezapadlejší vlastenec s pohrdáním odmítnout. Bez ohledu na to, že se mu budou všichni ti stateční kosmopolitní sluhové zase z plna hrdla vysmívat.

„Bugliosi vychází z toho, že v Iráku byly zavražděny již zhruba čtyři tisíce amerických občanů, iráčtí rebelové jsou ale jen živým nástrojem v Bushových rukou.“

Dokonce bez ohledu na to, že navíc nelze vyloučit, že po čase by neokoni s využitím zákona negace negace vyřadili z osudí „darebáků“ právě třeba Ahmadínežáda. Vždyť před pár týdny takhle dialekticky vylosovali donedávného „šilného psa“ Kaddáfího. A my bychom podle premiéra Topolánka měli kvůli téhle americké státní loterii navždy zmrzačit svým dětem ruce?! Nebo aspoň charakter...

A co jednou z Bushe juniora zbude v české historické paměti? Až se už dávno rozklídí nebo přeladí všechny ty tuzemské neokonzervativní ozvučné desky, které dnes ještě poslušně rezonují (například na jaře rádobý státnicky moudře příkyvují parcelaci Srbska, v létě nás zas stejně moudře a vehementně poučují o územní nedělitelnosti Gruzie...)?

Přetrvá v nás asi jen hodně zašmodrchaná vzpomínka na projekt jakéhosi radaru v Brdech, jež prý ztroskotal na nějaké polomrtvé smlouvě z Libanonu... Nebo Lisabonu? Konzumněji zaměřeni našinci i za dvacet let možná s vševedoucím mrknutím ještě utrousí: „A není to ten chlapík, co během pár roků srazil dolar z pětatřiceti korun na patnáct?“

Pokud nás ovšem „ten chlapík“ ještě nezaskočí něčím, co si budeme dlouho pamatovat... Ale teď už to snad vypadá, že do Tří králů naše vojenské jednotky na perskou náhorní plošinu vyexpedovat nestihně. A tak si můžeme oddechnout: „Mohlo být i hůř.“

Grand Old Party, a co teď?

Samotná McCainova prohra vposledku málokoho překvapila něčím jiným než tím konejšivým jednociferným rozdílem v procentech obdržených hlasů. (Vždyť světová internetová sázková kancelář Betfair zvedla v den voleb kurs na McCainovu výhru až na 1:20 a i ta „naše“ rozvážná Fortuna nabízel skoro pět korun za každou vsazenou na McCainu...) Jenže v souběhu s docela dramatickou ztrátou křesel senátních i sněmovních je to dlouho nevídaný debakl Republikánské strany – „Grand Old Party“ má před sebou nezáviděníhodnou etapu hledání jeho příčin. A ještě mnohem svízelnější a choulostivější bude hledání „nové budoucnosti“. Jistě, i nekonštitutivní analytici dojdou (najednou...) k závěru, že hlavní příčinou byl Bushův iracionální a vždy odpudivý manicheismus, jeho prolhanost a nadutost: „Vždyť právě z těchto důvodů přece veřejně deklaroval své sympatie k Obamovi těsně před volbami nejen zrádce Scott McClellan, ale i náš někdejší ministr zahraničí Collin Powell.“ Koneckonců „analytici“ se mají na co odvolávat – Bushova „oblíbenost“ je opravdu unikátní: podle prvního z povolebních průzkumů s jeho politikou nesouhlasí už 76 procent Američanů; překonal tak v tomhle ohledu konečně Trumana i Nixona... Určitě ale také neopomenou zdůraznit, že Obamu fanaticky protežovala nejen liberální média a „Hollywood“, ale nakonec i média konzervativní; a že to nemohlo být jen pro kouzlo jeho osobnosti, ale že v tom třeba měli prsty i šamani keňského kmene Luo. Že McCainovy nadějně vyhlídky zhatila na poslední chvíli finanční krize. Že kupodivu nezafungoval Bradleyho efekt a že barva pleti byla naopak Obamovým nejsilnějším trumfem...

To všechno může být – a zřejmě i je – pravda. Třeba včetně těch šamanů... Pokud takhle ovšem bude znít i „závěrečný nález a poučení“, dopadne

to s „Grand Old Party“ dost zle. Na začátku kampaně kdosi poznamenal, že Demokratická strana by letos mohla kandidovat i myšáka Mickeyho, a stejně by vyhrála. Kdoví... Ale pokud republikáni hromadně neprohlédnou, že konzervativní voliči zkrátka už obecně nestojí o zastydle agresivní a tajnosnubný neokonzervatismus (který nadto ani konzervatismem není), čekají na ně jen další zklamání. Ano, už McCain hovořil na nominačním sjezdu o „zásadní změně“. Jenže již zmíněným „bomb–bomb–bomb, bomb–bomb Iran“ mnohé potenciální voliče Republikánské strany už dávno před tím popudil a odradil – takhle si tu kýženou „změnu“ nepředstavují...

Zpět ke kořenům!

Republikánské straně teď nejspíše zbývá jen jedině řešení: bez skrupulí se zbavit nezdárných vůdců a jejich našeptávačů a z marnotratného neokonzervativního výletu se pokorně vrátit zpět ke kořenům. Michael Reagan (*1945), adoptivní syn z prvního manželství někdejšího prezidenta Ronalda Reagana, se v tom duchu hned po volbách vyjádřil hodně rázně:

„Tak už je to tady úředně: Amerika má svého prvního nefalšovaného socialistického prezidenta... A zavinila to Republikánská strana! Vlastně ne – jsou to ti takzvaní ‚lídři‘ GOP, kdo zavinil tenhle ponižující debakl. A tak tvrdím, že nastal čas vyslovit jména; v naší straně musejí padat hlavy. Protože jsme byli, my konzervativci, zrazeni lidmi, kteří nám naslibovali, že když je zvolíme do funkcí, tak budou prosazovat naše hodnoty. Musíme se postavit na odpor – připojte se k mě ‚Nové reaganovské revolucí‘ a restaurujme spolu konzervatismus!“

Takže se můžeme i my po ty nadcházející čtyři roky nefalšovaného amerického socialismu aspoň těšit na tandem Michael Reagan a – řekněme – Sarah Palinová? Doufejme...

A snad se doma mezitím úspěšně popasujeme i s vondrismem–topolánkismem jako nejvyšším stádiem (českého) neokonzervatismu, který je aktuálně navíc bastardizován náhle propuklou a očividně vůlí ani rozumem neovladatelnou náklonností k Evropské unii vůbec a Lisabonské smlouvě zvlášť. Možná kvůli tomu zápasu dáme dohromady alianci tak nesourodou, že všem nám uvnitř z té nezbytné svornosti půjde chvilkami hlava kolem. Ale na jalové hašteření si budeme muset jeden každý nechat zajít chuť – půjde o hodně, skoro o všechno.

Na jedno ale bude potřeba dávat přece jen pozor: v templu Pravdy a Lásky kupcíci jistě už v předstihu míchají fungl nové balíčky s pár dávno cinknutými kartami...

„Grand Old Party má před sebou nezáviděníhodnou etapu hledání příčin debaklu.“

Ladislav J. Besenczi

LIST NÁRODNÍHO SJEDNOCENÍ

„CÍŽ NECHŮVME“ „SVŮJE NEĎÁME“

POLNICE

Komentáře, analýzy, rozhovory a prohlášení.
Vychází jako dvouměsíčník, cena 10 Kč.
Jednotlivá čísla či celoroční předplatné lze objednat
na následující adrese: NSJ, Křivenická 448, 181 00 Praha 8
e-mail redakce: post.bohemia@seznam.cz